

purposeful psycho-pedagogical impact on employees of special forces allows them to develop creativity, foster the creative thinking, resourcefulness, combinatorial ability, aptitude for visual of creativity and capacity for freedom of association.

Keywords: employees of Special Forces of Ministry of Internal Affairs of Ukraine, development, professional and psychological qualities, creative of abilities, imitation of means.

Отримано: 29.09.2014

УДК 159.955.4

Доцевич Тамілія Іванівна

АБНОТИВНІСТЬ ЯК ЗДАТНІСТЬ ДО ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Доцевич Т. І. АБНОТИВНІСТЬ ЯК ЗДАТНІСТЬ ДО ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ. У статті представлені результати аналізу то її емпіричної перевірки структури абнотивності особистості викладача. У статті представлено теоретичні підходи до понять «абнотивність», «саморегуляція», «внутрішня мотивація», «педагогічна рефлексивність», «метакогнітивна усвідомленість», «мета когнітивні знання та активність». У дослідженні представлено кореляційний аналіз показників абнотивності із її когнітивними (креативність та мета когнітивна обізнаність), рефлексивними (педагогічна рефлексивність, мета когнітивна усвідомленість), процесуально-організаційними (саморегуляція та метакогнітивна активність) та мотиваційними (внутрішня мотивація) особливостями у структурі мета когнітивної компетентності особистості викладача.

Ключові слова: абнотивність, саморегуляція, внутрішня мотивація, педагогічна рефлексивність, креативність, метакогнітивна усвідомленість, метакогнітивні знання та активність.

Доцевич Т. И. АБНОТИВНОСТЬ КАК СПОСОБНОСТЬ К ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ. В статье представлены результаты анализа то ее эмпирической проверки структуры абнотивности личности преподавателя. В статье представлены теоретические подходы к понятиям «абнотивность», «саморегуляция», «внутренняя мотивация», «педагогическая рефлексивность», «метакогнитивная осознанность», «метакогнитивные знания и активность». В исследовании представлены корреляционный анализ показателей абнотивности с ее когнитивными (креативность и метакогнитивная осведомленность), рефлексивными (педагогическая рефлексивность, метакогнитивная осознанность), процессуально-организационными (саморегуляция и метакогнитивные активность) и мотивационными (внутренняя мотивация) особенностями в структуре метакогнитивной компетентности личности преподавателя.

Ключевые слова: абнотивность, саморегуляция, внутренняя мотивация, педагогическая рефлексивность, креативность, метакогнитивные осознанность, метакогнитивные знания и активность.

Актуальність дослідження. Соціальна реальність вимагає від особистості викладача формування якостей її метакогнітивної компетентності, що обумовлюють досягнення нею творчого професійного рівня, майстерності. Ключовою якістю творчо обдарованого викладача виступає абнотивність, яка обумовлює здатність якісно здійснювати педагогічний вплив та сприяти

розвитку особистості студента. Проблема психологічних особливостей абнотивності викладачів є мало розробленою.

Міра наукової розробки проблеми оцінюється роботами науковців, що звертали увагу на проблематику абнотивності, а саме М.М. Кашапова, В. Д. Веблер, а також на особливості метакогнітивної компетентності – Дж. Флейвелла, А. Брауна, Д. Дорнера, В. Маттеуса. Дослідження у напрямку вивчення саморегуляції пізнавальної діяльності особистості представлені роботами, присвяченими проблематиці академічної саморегуляції та каузальних орієнтацій особистості у теоріях Е. Десі, Р. Райана та Дж. Коннелла.

М.М. Кашаповим було запропоновано термін «абнотивність», який автор визначає як важливу складову професійної компетентності педагога, яка сприяє професійному та особистісному зростанню викладачів, а також розвитку креативності у студентів і, як наслідок, підвищує їх конкурентоспроможність [5]. Абнотивність розуміється автором як комплексна здатність викладача до адекватного сприйняття, осмислення та розуміння креативного студента, здатність помітити обдарованого учня і надати необхідну психолого-педагогічну підтримку в процесі актуалізації та реалізації його творчого потенціалу.

За результатами дослідження М.М. Кашапова [4], абнотивність включає креативність викладача, мотиваційно-когнітивний компонент і рефлексивно-перцептивні здібності, які включають здатність до вивчення особистості студента, розуміння, співпереживання йому, здатність проникнути в індивідуальне своєрідність студента, здатність у зв'язку з цим проаналізувати, оцінити, краще зрозуміти себе в процесі педагогічної взаємодії зі студентами.

Для оцінки сформованості мотиваційно-ціннісного компонента абнотивності викладача в розвитку здатності до творчості студентів в якості критеріїв М.М. Кашапов визначає: усвідомлення значущості творчого розвитку студентів при реалізації професійної діяльності; мотивація на творчу самореалізацію у професійній діяльності.

Критеріями сформованості *когнітивного* компонента досліджуваного виду компетентності є адекватна система уявлень викладачів про творчість, творчої особистості, володіння теоретичними психолого-педагогічними основами процесу творчого розвитку студентів.

Проектно-організаційний компонент у структурі абнотивності характеризується володінням різноманітними способами проектування та організації творчо орієнтованого освітнього процесу (конструювання творчих завдань; проектування творчих занять; стиль взаємодії).

В якості критерію сформованості *рефлексивного* компонента абнотивності (рефлексія педагогічного досвіду з творчих позицій) виступає самооцінка педагогами своєї компетентності, відповідності професійної діяльності задачам творчого розвитку студентів [5].

Ю.А. Адушева [6] у структурі абнотивності визначає наступні компоненти: рефлексивність, емпатію, соціальний інтелект, актуальну креативність та мотиваційно-когнітивний компонент.

У нашому дослідженні абнотивність розглядається як здатність педагога вищої школи сприяти розвитку особистості студента і характеризується

спрямованістю особистості викладача на навчальне завдання та на суб'єкта навчальної діяльності.

Розглянемо більш детально структурну модель абнотивності особистості викладача вишу (рис.1).

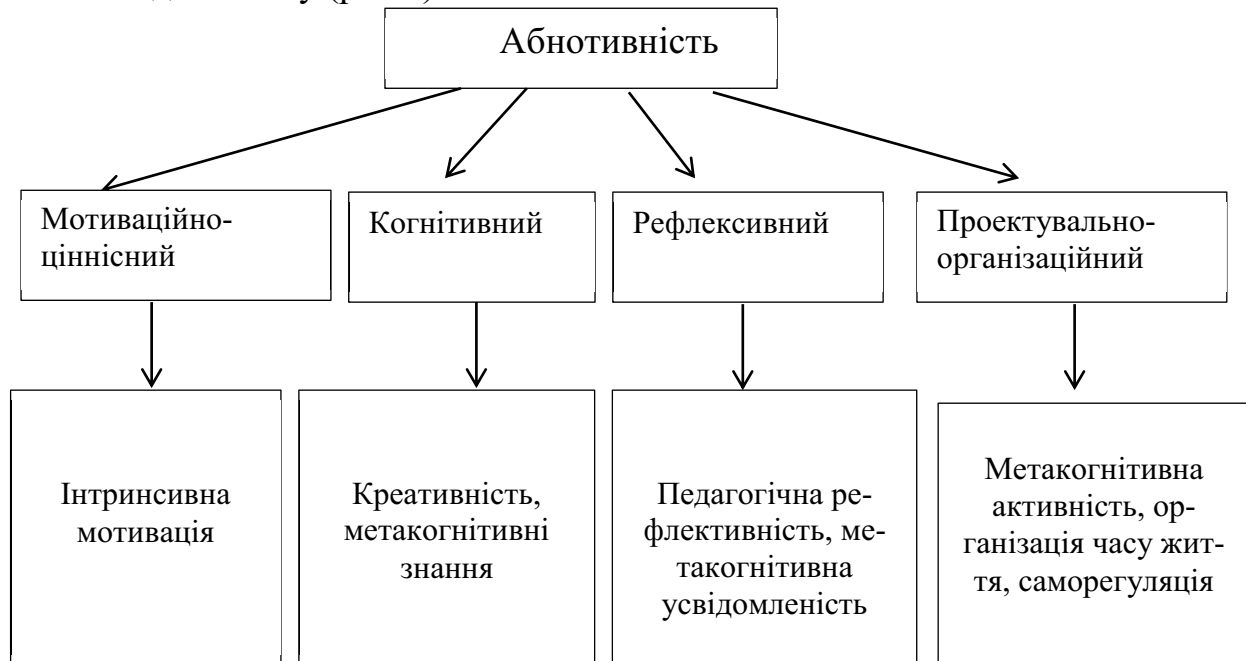

Рис. 1. Структурна модель абнотивності особистості викладача вишу

Мотиваційно-ціннісний компонент абнотивності передбачає функціонування внутрішньої (інтринсивної) мотивації особистості викладача, що полягає в інтересі до предмету професійної діяльності. У такому визначенні змісту мотиваційного компоненту ми виходили з того, що абнотивність як здатність до організації сумісної творчої діяльності викладача із студентами має свої мотиваційні детермінанти, зокрема внутрішня мотивація як інтерес до власної діяльності має виступати психологічною умовою успішного здійснення сумісної науково-творчої діяльності.

Дослідженню внутрішньої мотивації присвячені концепції саморегуляції діяльності Р. де Чармса, Е. Десі, Р. Райана. На нашу думку, застосування рівневого підходу до мотиваційних детермінант творчо-професійної діяльності педагога, що ґрунтується на теорії самодетермінації Е. Десі та Р. Райана, значно розширює можливості вивчення мотиваційних особливостей педагогічної саморегуляції викладачів. Е. Десі та Р. Райан визначають чотири рівні мотивації: 1) екстринсивну або зовнішню (поведінка та діяльність регулюються нагородами і покараннями); 2) інтроєктовану (поведінка регулюється частково засвоєніми правилами та вимогами); 3) ідентифіковану (поведінка регулюється відчуттям власного вибору даної діяльності, раніше регульованою ззовні); 4) інтринсивну або внутрішню (інтерес до діяльності). Згідно з цією концепцією, саме внутрішня (інтринсивна) мотивація, яка заснована на природжених потребах в компетентності (вибору оптимальної трудності завдань, наявності позитивного зворотній зв'язку) і самодетермінації (автономність, інтернальність особистості), обумовлює успішність у навчанні [2].

На основі досліджень самодетермінації поведінки Р. де Чармса, Е. Дісі та Р. Раяна у теоретико-атрибутивному напрямку було встановлено, що первинна мотивація особистості полягає у відчутті власної ефективності, у переживанні себе джерелом навколишніх змін [1]. Це бажання самодетермінованості у концепції Р. де Чармса є не конкретним мотивом, а певним керівним принципом, який присутній в усіх мотивах. З принципу самодетермінації випливає, що всі зовнішні вимоги до поведінки знижують відчуття самодетермінації. Людина намагається протистояти цим вимогам, і якщо це їй вдається, то вона відчуває себе самостійною, самодетермінованою, отримує задоволення від діяльності, і, як наслідок, формується внутрішня мотивація цієї діяльності. Якщо людині не вдається проявити свою суб'єктність, якщо вона відчуває себе підкореною зовнішнім вимогам, її діяльність втрачає свою цінність, але продовжується – тоді ця діяльність стає мотивованою зовнішньо [3]. Теорія самодетермінації приходить до декілька висновків, необхідних для розуміння природи внутрішньої мотивації особистості:

- 1) якщо людину винагороджувати за цікаву їй діяльність, то внутрішня мотивація до цієї діяльності зменшиться, і відповідно, зменшиться інтерес до цієї діяльності, її ефективність та якість;
- 2) якщо людину спонукали до виконання певної діяльності обіцанням винагороди, але у цій винагороді раптом відмовили, то внутрішня мотивація діяльності повинна зрости, і відповідно, ефективність діяльності та її якість також повинні збільшитися.
- 3) мотивація є внутрішньою лише тоді, коли суб'єкт локалізує причину своїх дій у собі та вважає себе компетентним.

Когнітивний компонент абнотивності передбачає функціонування метакогнітивних знань та виявлення креативності у творчій діяльності викладача.

За визначенням Дж. Флейвелла метазнання є набутими знаннями про когнітивні процеси і використовуються для їх регуляції. До метакогнітивних знань автором були віднесені особистісні характеристики, які визначають соціальний аспект метапізнання, а саме: розуміння суб'єктом власних інтересів, установок, здібностей, цінностей тощо.

На думку піонера у дослідженні креативності Е. Торренса, креативність включає підвищену чуливість до проблем, до браку чи протиречності знань, дії по визначенню цих проблем, по пошуку їх вирішення на основі висування гіпотез, по перевірці та зміні гіпотез, формулюванню результату вирішення. У нашому дослідженні креативність як компонент абнотивності особистості викладача вищу виступає як сукупність творчих здібностей, які характеризуються готовністю до прийняття та створення нових оригінальних науково-педагогічних ідей, що відхиляються від традиційних схем педагогічного мислення, і відображає здатність вирішувати творчі навчально-дидактичні, методичні та науково-дослідні проблеми сумісної діяльності зі студентом.

Рефлексивний компонент абнотивності особистості викладача вищу представлений педагогічною рефлексивністю та метакогнітивною усвідомленістю, які виступають ключовими складовими метакогнітивної компетентності викладача. Педагогічна рефлексивність полягає у здатності викладача

до здійснення моніторингу, регуляції та контролю власних пізнавальних процесів у професійно-педагогічній діяльності. У нашому попередньому дослідженні було доведено, що педагогічна рефлексивність викладача вищу представлена творчим, фасилітативним, когнітивним, ціннісно-смысловим, конативним та афективним компонентами [1].

У дослідженнях А.В. Карпова метакогнітивна усвідомленість характеризується описується, як знання та регуляція когнітивної діяльності, представлена процесуальними компонентами метакогнітивної активності.

Процесуально-організаційний компонент абнотивності особистості викладача представлений метакогнітивною активністю, яка характеризує здатність до активного застосування метакогнітивних стратегій викладача, саморегуляцію поведінки, яка передбачає довільну регуляцію власної педагогічної діяльності та організацію часу життя викладача, що виявляється у здатності до планування подій життя та праці та організації професійної діяльності.

Вивченню структури та функцій, індивідуальних властивостей процесів саморегуляції присвячені дослідження І.І. Кондратьєвої, Н.Ф. Круглової, Ю.А. Миславського, В.І. Моросанової, Ю.С. Наживіна, А.К. Осницького, В.І. Степанського.

Дослідження регуляторних процесів в професійній, навчально-професійній діяльності проведені О.А. Конопкіним, В.К. Ковергою, Л.С. Нерсесян, А.К. Осницьким.

Саморегуляцію суб'єкта педагогічної діяльності дослідники вивчали переважно з позицій регулятивних вищих психічних процесів (О.В. Білоус, Є.В. Заїка, В.Я. Ляудіс, Г.С. Пригін, В.П. Прядейн, П.В. Лебедчук, Р.Р. Сагієв). Мотиваційні детермінанти саморегуляції особистості подані у дослідженнях вітчизняних (Є.П. Ільїн, А.О. Ольшанніков) та зарубіжних (Р. де Чармс, Д. Рассел, Р.М. Райан, Е. Дісі, Д.Р. Коннел) вчених.

База дослідження. Дослідження проводилось на базі ХНПУ імені Г.С. Сковороди, досліджувану вибірку склали 79 викладачів (49 жінок та 30 чоловіків, середній педагогічний стаж досліджуваних – 16,3 років).

Методи дослідження. Для вивчення мотиваційного, когнітивного, рефлексивного та процесуально-організаційного компонентів абнотивності ми використали наступні методики:

1. Методика діагностики абнотивності особистості М.М. Кашапова;
2. Адаптована нами методика вивчення педагогічної саморегуляції;
3. Розроблена нами методика вивчення педагогічної рефлексивності;
4. Тест креативності Торренса;
5. Опитувальник «Стильова саморегуляція особистості» В.І. Моросанової [7].
6. Методика дослідження самооцінки метакогнітивних знань та метакогнітивної активності Ю.В. Скворцової, М.М. Кашапова [9]

Основний виклад матеріалу.

Встановлено статистично значущі зв'язки між інтринсивною (внутрішньою) мотивацією та абнотивністю (0,43, $p < 0,001$), що свідчить про те, що пізнавальний інтерес викладача до змісту власної професійної діяльності є

взаємообумовленим із абнотивністю як здатністю викладача до сумісної творчої діяльності із студентом. Чим більший пізнавальний інтерес до предмету виявляє викладач, тим у більшій мірі він здатний мотивувати студентів до його вивчення.

Існує зв'язок між інтроектованою мотивацією викладача та абнотивністю (0,21, $p < 0,05$). Міра засвоєння педагогом норм та правил навчально-виховного процесу може обумовлювати абнотивність його особистості, прагнення залучати студентів до сумісної діяльності.

Встановлено негативний зв'язок між показниками абнотивності та зовнішньою мотивацією (-0,54, $p < 0,01$). Отже, мотивація професійної діяльності, яка обумовлена орієнтацією на систему покарань та заохочень, не сприяє виявленню абнотивності особистості викладача.

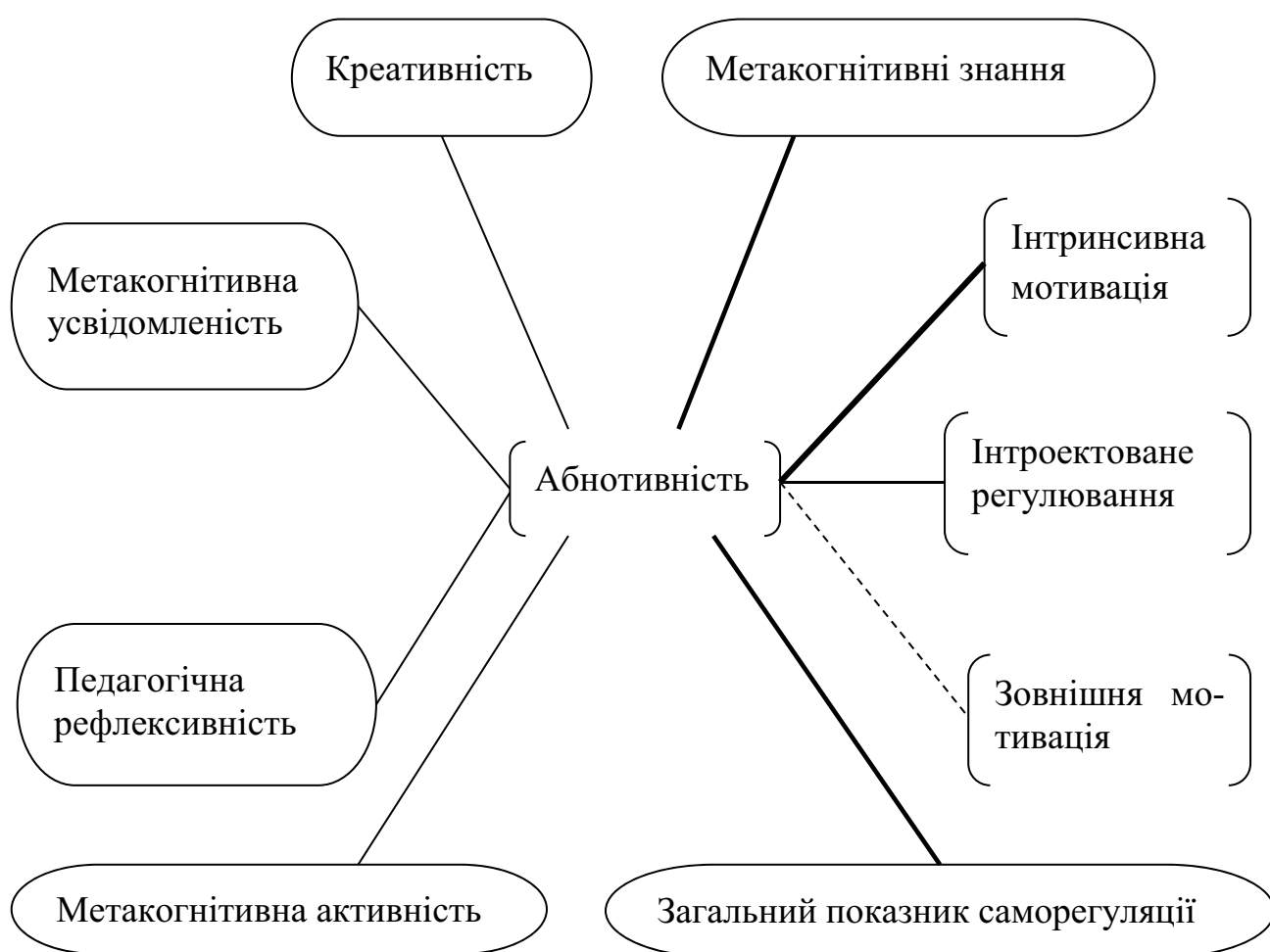

Рис. 1. Структура зв'язків абнотивності із її мотиваційними, рефлексивними, когнітивними та процесуально-організаційними особливостями метакогнітивної компетентності

Когнітивний аспект абнотивності розкривається у її зв'язку із креативністю (0,43, $p < 0,01$) та рівнем метакогнітивної обізнаності (0,26, $p < 0,01$). Абнотивність як здатність педагога до організації творчої діяльності та розкриття творчих здібностей та потенціалу студентів передбачає високий рівень творчих здібностей самого викладача. Отже, на емпіричному рівні доведено,

що неможна спонукати інших до творчості, якщо сама людина не виявляє достатнього рівня креативності. Метакогнітивна обізнаність як сукупність знань про власні пізнавальні процеси та інтелектуальні можливості також є умовою високого розвитку абнотивності особистості викладача.

Рефлексивні особливості абнотивності особистості педагога передбачають зв'язок із показниками педагогічної рефлексивності (0,26, $p < 0,05$) та метакогнітивної усвідомленості (0,25, $p < 0,05$).

Розглянемо процесуально-регуляційні особливості абнотивності особистості викладачів. Встановлено зв'язок між показниками абнотивності та метакогнітивної активності за методикою О.В. Карпова (0,23, $p < 0,05$) та саморегуляції за методикою В.І. Моросанової (0,44, $p < 0,01$). Отже, існує взаємообумовленість регуляційних компонентів абнотивності. Високий загальний рівень саморегуляції передбачає розвинуту абнотивність, тобто здатність до планування власної діяльності, моделювання способів поведінки, прогнозування та оцінки результатів діяльності властиві викладачам із високою абнотивністю. Метакогнітивна активність як здатність до активізації власного метакогнітивного досвіду також передбачає високий рівень розвитку абнотивності.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У психологічній науці абнотивність розуміється як комплексна здатність викладача до адекватного сприйняття, осмислення та розуміння креативного студента, здатність помітити обдарованого учня і надати необхідну психолого-педагогічну підтримку в процесі актуалізації та реалізації його творчого потенціалу. Абнотивність виступає важливою складовою професійної компетентності педагога, яка сприяє професійному та особистісному зростанню викладачів, а також розвитку креативності у студентів.

Структура абнотивності як характеристики метакогнітивної компетентності особистості викладача представлена мотиваційно-ціннісним, рефлексивним, когнітивним та процесуально-організаційним компонентами. Мотиваційно-ціннісний компонент абнотивності передбачає функціонування внутрішньої (інтринсивної) мотивації особистості викладача, що полягає в інтересі до предмету професійної діяльності. Когнітивний компонент абнотивності передбачає функціонування метакогнітивних знань та виявлення креативності у творчій діяльності викладача. Рефлексивний компонент абнотивності особистості викладача вищу представлений педагогічною рефлексивністю та метакогнітивною усвідомленістю, які виступають ключовими складовими метакогнітивної компетентності викладача. Процесуально-організаційний компонент абнотивності особистості викладача представлений метакогнітивною активністю, яка характеризує здатність до активного застосування метакогнітивних стратегій викладача, саморегуляцію поведінки, яка передбачає довільну регуляцію власної педагогічної діяльності та організацію часу життя викладача, що виявляється у здатності до планування подій життя та праці та організації професійної діяльності.

Мотиваційні особливості абнотивності розкриваються через зв'язок даної властивості із внутрішньою мотивацією викладача. Когнітивний аспект абнотивності розкривається у її зв'язку із креативністю та метакогнітивною

обізнаністю. Рефлексивні особливості абнотивності особистості педагога передбачають зв'язок із показниками педагогічної рефлексивності та метакогнітивної усвідомленості. Процесуально-регуляційні особливості абнотивності особистості викладачів проявляються через зв'язок між показниками абнотивності та метакогнітивної активності та саморегуляції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Автономия и самодетерминация в психологии мотивации: теория Э. Деси и Р. Райана // Современная психология мотивации / Под ред. Д.А. Леонтьева. – М.: Смысл, 2002. – С. 103-121.
2. Гордеева Т. О. Психология мотивации достижения / Т. О. Гордеева – М.: Смысл; Издательский центр «Академия», 2006. – 336 с.
3. Кашапов М. М. Психология педагогического мышления. Монография. С.-Пб.: Алетейя, 2000. – 463 с.
4. Кашапов М. М. Психология творческого мышления профессионала. Монография. М.: ПЕР СЭ, 2006. – 688 с.
5. Кашапов М. М. Абнотивность как качество педагога, значимое для работы с одаренными учащимися разного возраста / Кашапов М. М., Адушева Ю. А. // Одаренный ребенок, №6. – 2004. – С. 48-50.
6. Яцюк М. В. Адаптація опитувальника академічної саморегуляції Р. Райана і Дж. Коннелла (шкала SQR II-A) / М.В. Яцюк // Практична психологія та соціальна робота, №4 2008. – С. 45-47.

SPYSOK VYKORYSTANYH DZHEREL

1. Avtonomya y samodeternynatsyya v psykhologyyu motyvatsyy: teoryya É. Desy y R. Rayana // Sovremennaya psykhologyya motyvatsyy / Pod red. D.A. Leont'eva. – M.: Smysl, 2002. – S.103-121.
2. Hordeeva T. O. Psykhologyya motyvatsyy dostyzhennyia / T. O. Hordeeva – M.: Smysl; Yzdatel'skyu tsentr «Akademyia», 2006. – 336 s.
3. Kashapov M. M. Psykhologyya pedahohycheskoho myshlenyya. Monohrafyya. S.-Pb.: Aleteyya, 2000. – 463 s.
4. Kashapov M. M. Psykhologyya tvorcheskoho myshlenyya professyonala. Monohrafyya. M.: PER SÉ. 2006. – 688 s.
5. Kashapov M. M. Abnotyvnost' kak kachestvo pedahoha, znachymoe dlya raboty s odarennymy uchashchymysya raznogo vozrasta / Kashapov M. M., Adusheva YU. A. // Odarennyy rebenok, №6. – 2004. – S. 48-50.
6. Yatsyuk M. V. Adaptatsiya opytuval'nyka akademichnoyi samorehulyatsiyi R. Rayana i Dzh. Konnella (shkala SQR II-A) / M.V. Yatsyuk // Praktychna psykhohohiya ta sotsial'na robota, №4 2008. – S. 45-47.

Dotsevich T. I. ABNOTIVNOST AS THE ABILITY FOR CREATIVE ACTIVITY OF HIGH SCHOOL TEACHER. In psychological science abnotivity is considered as a comprehensive teacher's capacity to adequately perception, comprehension and understanding of the creative student, the ability to notice a gifted student and provide the necessary psychological and pedagogical support for the actualization and realization of his creative potential. The structure of abnotivity as characteristics of metacognitive competence of teacher presented by motivational, reflexive, cognitive and procedural and organizational components. Motivational component of abnotivity involves the internal (intrinsive) motivation of the individual teacher who is the subject of interest to the profession. The cognitive component involves abnotivity functioning metacognitive knowledge and identify, creativity in the creative activity of the teacher. Reflective components of abnotivity of teacher represented reflectivity and

metacognitive awareness, which are crucial components of objective cognitive competence of the teacher. Procedural and organizational component of abnotivity of teacher presented metacognitive activity that characterizes the ability to use metacognitive strategies active teacher self-regulation of behavior, which involves an arbitrary regulation of their own educational activities and organization of lifetime teacher, manifested in the ability to plan the events of living and working activity.

Keywords: abnotivity, self-regulation, intrinsive motivation, pedagogical reflexivity, creativity, metacognitive awarness, metacognitive knowledge and activity.

Отримано: 26.09.2014

УДК 159.9

Зінченко Олександр Володимирович

ІНТЕРНЕТ-СПІЛКУВАННЯ ЯК ЧИННИК КОГНІТИВНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ ПІДЛІТКІВ

Зінченко О. В. ІНТЕРНЕТ-СПІЛКУВАННЯ ЯК ЧИННИК КОГНІТИВНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ ПІДЛІТКІВ. У статті проведено оглядовий аналіз теоретичних джерел з проблеми когнітивних змін підлітків під впливом інтернет-спілкування розглянуто результати емпіричних досліджень. Приділено увагу поняттєвому мисленню як ключовому інтелектуальному новоутворенню цього віку. Наголошено на виникненні таких феноменів, як мережеве мислення, кліпове мислення, когнітивна розгубленість. Обгрунтовано актуальність досліджень складових віртуальної комунікації (мотивів, змісту, інтенсивності, експресивних засобів) та їх зв'язку з пізнавальним розвитком особистості підлітка. Матеріал статті може бути базою подальших експериментальних досліджень.

Ключові слова: інтернет-спілкування, підлітковий вік, поняттєве мислення, кліпове мислення, мережеве мислення, когнітивна розгубленість.

Зінченко А. В. ІНТЕРНЕТ-ОБЩЕНИЕ КАК ФАКТОР КОГНИТИВНЫХ ПРЕОБРАЗОВНИЙ ПОДРОСТКОВ. В статье проводится обзорный анализ теоретических источников по проблеме когнитивных изменений подростков под влиянием интернет-общения, рассматриваются результаты эмпирических исследований. Уделяется внимание понятийному мышлению как ключевому интеллектуальному новообразованию этого возраста. Отмечается возникновении таких феноменов, как сетевое мышление, клиповое мышление, когнитивная растерянность. Обосновывается актуальность исследований составляющих виртуальной коммуникации (мотивов, содержания, интенсивности, экспрессивных средств) и их связи с познавательным развитием личности подростка. Материал статьи может быть базой дальнейших экспериментальных исследований.

Ключевые слова: интернет-общение, подростковый возраст, понятийное мышление, клиповое мышление, сетевое мышление, когнитивная растерянность.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими практичними завданнями. Виникнення нових суспільних інститутів завжди супроводжувалося змінами структурних компонентів особистості, причому чим глибше явище входило в повсякденне життя, тим суттєвішим ставав його вплив на розвиток психіки. Появу Інтернету, без перебільшення, можна назвати одні-